

Vrednotenje virov: Evalvacija mednarodnega srečanja KNOTS v Spaniji

Ksenija Medved
Mestna knjižnica Grosuplje
enota Ivančna Gorica
ksenija.medved@gmail.com

V času, od 27. junija do 1. julija 2019, je v španskem mestu Herrero del Duque potekalo IV. mednarodno srečanje KNOTS s pomočjo evropskih sredstev (Knowledge, not skepticism) z naslovom »Debunking propaganda: media literacy and correct use of information«. (Ustavimo dezinformacije: medijska vzgoja in pravilna raba informacij.)

Kaj je mednarodno srečanje KNOTS

Srečanja sem se udeležila kot občinska (in hkrati slovenska) delegatka, saj naša občina (Ivančna Gorica) sodeluje v projektu KNOTS, ki naj bi krepil demokratične procese in evropsko zavest v EU, vključno z nenasledanjem dezinformacij, izkazalo pa se je, da je bilo srečanje oz. projekt predvsem za knjižničarja lahko resnično koristen, saj z izmenjavo dobrih praks lahko oplemeniti ali okrepi to, kar sicer že izvaja - medijsko vzgojo.

Za srečanje sem morala pripraviti prezentacijo (ppt in predavanje) naših praks medijske vzgoje in nekaj primerov

»fake news«, ki smo jih kasneje tudi analizirali. (Predstavila bom delček tudi knjižničarski javnosti v Mariboru na srečanju ZBDS.) V Španijo je prispelo štirinajst mednarodnih delegacij (Ciper, Malta, Nemčija, Madžarska, Italija, Črna Gora, Portugalska, Španija, nekatere še naštevam med tekstom), udeleženci smo se predstavljali po dnevih, sodelovali smo tudi v pogovorih in delavnicah vrednotenja virov. Iz vsega so se izluščili skupni poudarki, pa tudi potrditev, da se v Sloveniji že dogajajo hitrejši premiki medijske vzgoje v pravo smer, da pa lahko na tem področju še ogromno storimo, predvsem vsak na svojih lokalnih ravneh.

GLOBALNO: ko je vrednotenje virov tudi politično vprašanje

Knjižničarji se že od nekdaj zavedamo, kako pomembno je vrednotenje virov, medijska vzgoja. Ker pa dezinformacije negativno vplivajo tudi na demokratične procese, družbene razprave, premike (primer Brexit) in evropsko samo-zavest, seveda pa tudi na razmerja moči v politiki, ker postaja s pojavom digitalnih medijev komu in kaj verjeti vse bolj tudi politično zapleteno, se je ustanovila Evropska komisija proti dezinformacijam. Žiga Turk je po samokandidaturi naš član. Evropska komisija ga je izbrala izmed 349 prijavljenih. Skupina ima 39 članov in predsednika iz 19 držav članic EU ter Švice in ZDA.

Decembra 2018 je v Bruslju Evropska komisija že predstavila Akcijski načrt (link v navedbah) proti dezinformacijam.

KAKO PREPOZNATI LAŽNE NOVICE?

PREVERI VIR

Razišči spletni portal, preveri njegovo poslanstvo in poišči kontaktne podatke.

PREVERI AVTORJA

Preveri, kdo je avtor novice. Mu lahko zaupaš? Je to resnična oseba?

PREVERI DATUM

Ponatisnjene novice niso nujno aktualne.

OZAVESTI PREDSDOKE

Razmisli, ali tvoja prepričanja vplivajo na presojo.

PREBERI CELO NOVICO

Naslovi so lahko zavajajoči. O čem novica sploh govori?

DODATNI VIRI

Klikni na povezave v novici in preveri, ali potrjujejo informacije v novici.

JE TO ŠALA?

Če je novica preveč nenavadna, gre morda za šalo. Prouči portal in preveri avtorja.

VPRAŠAJ STROKOVNJAKE

Vprašaj knjižničarja ali novico preveri na portalih za preverjanje informacij.

■ Sredi marca letos (2019) je evropska komisija že podala prva dognanja in izvajala nekatere ukrepe. Ugotovili so, da je izraz lažne novice (fake news) neustrezen, uporablja se izraz dezinformacije. V javnost so prišla priporočila za vrednotenje virov v obliki letaka.

Vzpostavili naj bi »sistem za hitro obveščanje« med državami, za podporo medijem in raziskovalcem, okrepili evropsko diplo-

matsko službo (EEAS), pa tudi skupine za analizo podatkov in vsebin, nadzorovali in dopolnjevali naj bi etični kodeksi, ki so ga

sklenile spletne platforme in oglaševalski sektor ter povečali sredstva v ta namen.

18. januarja 2019 je bil Akcijski načrt prvič predstavljen na skupni seji DZ v Sloveniji. Seja DZ odbora za notranjo politiko in odbora za zunanjo politiko je imela o načrtu različna mnenja, tudi, da gre le za to, kako regulirati novice, da bi se krepila moč »Bruslja«. Letos smo gotovo bolj opazili in večkrat slišali slogan »Tokrat grem volit. eu«.

Te dni lahko prebiramo (Delo, 17. 8., str. 14), kako so pred volitvami na isti točki v ZDA. Internet je namreč neusmiljen, nenehno proizvaja nove modele zavajanja, zadnji je deepfakes, videoposnetki, ki so prirejani z uporabo umetne inteligence. A vse kar se sprejema, predloge zakonov ipd. strokovnjaki označujejo kot ihtavost ali nemoč.

Naj sklenem z ugotovitvijo Lenarta J. Kučiča: »Resnični motivi za množično nameščanje in uporabo nadzornih tehnologij so nadzor populacije, dobiček in moč. Obljuba večje varnosti je samo politični izgovor, ki je postal enako sprejemljiv za levi in desni del političnega prostora. Tudi v najbolj demokratičnih družbah.« In še druga nevarnost, na katero opozarjajo strokovnjaki: da ljudje ne bodo verjeli ničemu več, tudi ko bo res.

Poglejmo raje ta hip na nekaj pozitivnih učinkov političnih prizadevanj, to pa je dotekanje nezanimljivih evropskih sredstev »za našo varnost« tudi v naše sredine. Tako medije, sredstva kot modele izobraževanja lahko uporabimo za dobro.

Sredi marca letos (2019) je evropska komisija že podala prva dognanja in izvajala nekatere ukrepe. Ugotovili so, da je izraz lažne novice (fake news) neustrezen, uporablja se izraz dezinformacije. V javnost so prišla priporočila za vrednotenje virov v obliki letaka. Imamo tudi že prevod. Nekateri ga že uporabljajo pri medijski vzgoji. Skupina se je zavzela za kodeks pri delovanju spletnih platform, družbenih omrežij, npr. da bi okrepili vidnost zaupanja vrednih informacij konvencionalnih medijev in dostop do

teh informacij, ter da naj bolje pojasnijo, kako algoritmi izbirajo novice na njihovih platformah. Na drugi strani pa so opozorili, da se je treba za vsako ceno izogniti cenzuri. Bomo videli, kam jih pelje, z enakimi etičnimi dilemami smo se in se še vedno srečujemo tudi knjižničarji. Isto si prizadevajo »Novinarji brez meja« v svojih novih standardih. Prizadevajo si za ustavitve trenda. Želijo dati prednost vsem, ki proizvajajo zanesljive novice in informacije, ne glede na njihov status.

Kako prepoznavamo dezinformacije »fake news«

Naj izpostavim in predstavim letak, ki ga je polovica udeležencev mednarodnega srečanja KNOTS-a že poznala in ga že imajo v svojem jeziku oz. ga uporabljajo pri medijski vzgoji, objavah (povezava v navedbah).

Preveri vir: Razišči spletni portal, preveri njegovo poslanstvo in poišči kontaktne podatke.

Preberi celo novico: Naslovi so lahko zavajajoči. O čem novica sploh govori?

Preveri avtorja: Preveri, kdo je avtor novice. Mu lahko zaupaš? Je resnična oseba?

Preveri datum: Ponatisnjene novice niso nujno aktualne.

Ozavesti predsodke: Razmisli, ali tvoja prepričanja vplivajo na presojo.

Preberi celo novico: Naslovi so lahko zavajajoči. O čem novica sploh govori?

Dodatni viri: Klikni na povezave v novici in preveri, ali potrjujejo informacije v novici.

Je to šala?: Če je novica preveč nenavadna, gre morda za šalo. Preuči portal in preveri avtorja.

Vprašaj strokovnjake: Vprašaj knjižničarja ali novico preveri na portalih za preverjanje informacij.

Sploh razmišljamo kritično o kritičnem mišljenju

Nekaj delegatov je oz. smo naslovili tudi nujno osnovno vprašanje, da kritično mišljenje samo po sebi ne more biti cilj vzgojno-izobraževalnih prizadevanj ali medijske vzgoje. Mnogokrat slišimo frazo: »Naučiti jih moramo kritičnega

mišljenja.« Kot da imamo v rokah čudežno paličico. Ukvarjanje s kritičnim mišljenjem je postalo skorajda modno, samo na Amazonu je na temo 10.000 knjig.

Naj naredim evalvacijo naših pogovorov, iztočnica za sintezo in osvetlitev mi je naš zbornik »Kritično mišljenje v digitalni dobi«. Lani je izšel ob mednarodni konferenci v Zavodu sv. Stanislava, v katerem dr. Jernej Pisk obravnava temo na široko in najde za problematiko izbrane besede. Sama sem jih strnila v nekaj ugotovitev.

Kritično mišljenje ni cilj vzgoje, ampak sredstvo: Cilj medijske vzgoje in šolske vzgoje nasploh je iskanje resnice in vzgoja značaja. Ko iščemo resnico, so potrebna še druga sredstva, denimo učenje logike, izkušnje, znanje. Zgolj prošnja: »Postani kritični mislec,« ni dovolj.

Kritično mišljenje ni črno-belo Digitalni svet je binaren kot »enka ali ničla«, »belo ali črno«, »za ali proti«, zato resnice ali neresnice v digitalnem okolju ne moreš najti na ta način. Moralna vprašanja, politika, religija se lahko vrednotijo le znotraj človeka z vprašanji: Kako jaz to gledam, razumem, slišim, interpretiram, kdo vpliva name, jaz sem »problem«, ki ga rešujem.

»Kontriranje« ni kritično mišljenje: Če sile uperimo v nasprotovanje, potem to ni ljubezen do resnice. Ljubezen do resnice mora biti pomembnejša kot ljubezen do dvoma. Primer iz filozofije: Sofistični mladeniči so uživali v takih besednih in miselnih igrar, vlekli so misel sem in tja, ter resnico in bližnjega raztrgali kot psi. Primer iz našega vsakdanjika: Prav »modno« je trganje po forumih, nič ni sveto, ne zdravniki, ne učitelji, niti dobitniki zlatih medalj, vse se da »raztrgati«.

Le kreativno mišljenje nas vodi do znanja: Samo kreativno mišljenje nas vodi v novi svet. Če bi bili veliki umi samo kritični, ne pa kreativni, bi bili še vedno v kameni dobi in »tolkli kamne«. Kreativno mišljenje ustvarja, kritika sama na sebi ni proaktivna.

Kritično mišljenje ni povezano z našimi prepričanji, ampak ločeno: Dober primer (Pisk J., 2018). Zamislite si, da bi študenti zaključili: da je Platon naredil napako v mišljenju, ker je uporabil žaljiv jezik, ko je govoril o sofistih. Poslušalec ne sme biti vezan na svoja prepričanja. Priti mora v »glavo, čevlje pripovedovalca« in poskušati razumeti. Kritično mišljenje nas mora pripeljati daleč onkraj racionalističnega preračunavanja osebnih koristi - do morale in znanja. (Zato lahko boli.) Pozor: Ločeno spoznanje (Prepričanje »Imam svojo glavo.«) ima v tradiciji vlogo »hudičevega advokata, zvite kače«.

Kritično mišljenje ni individualistično, ampak je oblika dialoga: Čeprav je mišljenje dialog s svojo dušo, pa se tega lahko naučimo le v družbi.

Kritično mišljenje ni ideologija (s skokom v kritično mišljenje se moramo soočiti s fizično realnostjo): Fizična realnost ni tako idealistična kot virtualni svet ali ideologije, ampak se navadno čuti, tudi boli.

Kritično mišljenje ni enako inteligenčnemu kvocientu: Ni res, da samo visoko inteligentni lahko razmišljajo kritično. Mogoče pa ti nimajo empatije, sposobnosti branja (tudi med vrsticami), govorjenja, znanja in uporabe znanstvenih metod, razumevanja zgodovine, literature, pomembnih idej in konceptov, ustreznih delovnih etike itd. Vse to namreč potrebuješ za kritično mišljenje.

Model vrednotenja vira »analiza spletne strani«

Obstajajo še druge »finte«, modeli vzgoje ipd, naj omenim dandanes najpriročnejšo za mentorje, to pa je »Analiza spletne strani«. Tudi na konferenci so nas razdelili v skupine in dodelili spletne strani, ob njih pa nekaj vprašanj, za katere smo morali priti do odgovora. Težko jih vse predstavim tukaj, spletna stran se poišče, sprinta ali projecira, poleg so vprašanja v smislu: Ali je to reklama ali novica? Odgovori so v smislu: Če je novica na spletni strani zgoraj, v bannerju oz. oglasni pasici, je

to zagotovo reklamno sporočilo. Gre za »nativno oglaševanje«, nevsiljivo, »eko« oglaševanje, ki ne moti uporabniške izkušnje, vpeto pa je ponavadi v obliki zgodbe v vsebino strani. To je sicer v redu, težje pa je, da se je ne loči od ostalih vsebin. Ostali znaki so še napis »Limited time only« (omejen čas ponudbe). Znak X v desnem kotu zgoraj pomeni, da ponudbo po izbiri lahko zapreš. Cene v tekstu nakazujejo, da gre za oglas. Po navadi oglas nekaj prodaja in cena to sporoča. V primeru, da vsega tega ni, gre za pravi članek, poleg je načeloma tudi podpisan. V primeru, ko je vse videti, da gre za članek, a je nekje napis, da gre za sponzorirano objavo, torej ga je plačalo neko podjetje, gre za reklamno sporočilo kljub podpisu. Dobili smo tudi fotografijo z mutiranimi marjeticami in trditvijo, da gre za marjetice na področju jedrske nesreče. Naša naloga je bila, da ugotovljamo zanesljivost informacije. Pri delu s slušatelji seveda komentiramo, da je lahko fotografija od koderkoli, objavljena pa je bilo na množičnem portalu, ki je bolj podvržen manipulacijam.

Pri tretji spletni strani smo preverjali vire. Na spletni strani Moveon.org so namreč objavili raziskavo, ki kaže rezultat ankete, da bi dva od treh lastnikov orožja v ZDA volila kandidata, ki zagovarja preverjanje kriminalne preteklosti. Iz tega so izpeljali trditev, da organizacija NRA (večinoma republikanci) ni v stiku s svojimi člani. Ob preverbi ugotovimo na Wikipediji, da organizacija MoveOn velikokrat prireja rezultate, celo »google rezultate«, sodeluje pri kampanjah, čeprav se proglašajo za neodvisno itd. Ugotovimo tudi, da je anketo opravila ugledna agencija PPP. Ko preverimo še na njihovi strani, vidimo, da je objava realna. Bi pa lažje verjeli članku kot objavi na tweetu.

Velik del našega srečanja je bil namenjen predstavitev večjih primerov dezinformacij po posameznih državah. »Fake novice« so seveda dostopne dnevno in priročne, da jih analiziramo med poukom, v družbi prijatelj ali sami pri sebi in opazujemo, kako so »zmontirane«. Po naravi so zabavne ali šokantne, takega poročanja je naša mladina navajena, zato

Nevarnost, na katero opozarjajo strokovnjaki: da ljudje ne bodo verjeli ničemur več, tudi ko bo res.

bodo radi sodelovali pri razmišljanju. Sama sem vzela primer o domnevnem Rodetovem očetovstvu (zapis na podlagi popolne laži), zapis o tem, kako požar v Kemisu lahko povzroči porast gejevstva (avtorica članka je pomešala nepreverjeno teorijo in resnico in to »prodajala« kot resnico), predstavila pa sem tudi poskus širjenja lažne novice na Gimnaziji Vič o prepovedi uživanja svinjskega mesa zaradi spoštovanja do muslimanskih sošolcev, ki se mi zdi zanimiva iz razloga, da lahko tvorcji opazujejo delovanje laži od začetka do konca. Seveda je dobro tudi take poskuse sicer delati »pod kontrolo«. Zgodba je »povsod ista«, madžarska kolegica je navedla skrajni primer, sicer zamolčanje črnoobilske nesreče in kako hude so bile posledice. (Zelo priporočam ogled HBO serije »Černobil«, ki se prične s tavkom: »Kolikšna je cena laži?«). Od črnogorske kolegice je bil nekoliko bolj zabaven članek o aligatorju v naravnem parku na višku turistične sezone. Novička se je na podlagi fotografije plastične igračke širila tako dolgo dokler ni aligator postal prava zver. A tistemu, ki je to utegnil verjeti, verjetno ni bilo tako smešno. Spomnili smo se, kako rade nasedejo tudi starejše generacije (ni potrebno le delo z mladimi), ki so bile vzgajane v duhu, da se medijem verjame.

Predlagam v branje tudi naslednji članek o konkretnih modelih s Standfordske univerze <https://purl.stanford.edu/fv751yt5934>, po katerih smo delali v skupinah.

Še nekatere dobre prakse na temo vrednotenja virov

Na srečanju KNOTS-a sem predstavila podobne dobre prakse, verjetno Slovenci kje celo prednjačimo, naj jih nekaj naštejemo. To so:

- tradicionalno delovanje knjižnic na področju medijske vzgoje in različni modeli, ki jih razvijamo (npr. srečanje mladih novinarjev, ribja lestvica akademčnosti, bralni klubi, obiski v knjižnici, primerjava iste vsebine na različnih medijih, medijska vzgoja za starše...),
- predstavitev naše lokalne skupine za medijsko vzgojo in preprečevanje neke-mičnih odvisnosti, sestavljene iz zdravnikov, učiteljev, knjižničarjev, pedagogov ipd. V naši občini deluje taka skupina pod okriljem »Centra za krepitev zdravlja«. (Jeseni bomo izdali zloženko s priporočili na temo medijske vzgoje za starše.),
- mednarodna konferenca »Kritično mišljenje v digitalni dobi« v Zavodu svetega Stanislava od 10 do 12. maja 2018 (Zbornik je krožil med udeleženci vse tri dni, gradivo je tudi v angleškem jeziku, priporočam nakup.),
- mednarodna delavnica medijske pismenosti za študente v Kopru od 18. do 22. marca 2019,
- portal safe.si in njemu podobni portali, strani, oglasne kampanje, ki nas svarijo pred zlorabami,
- novinarske okrogle mize (večeri Jurija Gustinčiča o fake news ipd.),
- primeri knjig o lažnih novicah in knjige z razkrinkanimi lažnimi novicami (npr. Jančič, P.: »Fake News«),
- poskus širjenja lažnega sporočila na Gimnaziji Vič. Poskus in analizo je izvajal Urban Lečnik Spaić (povezava v navedbah).

Vizualne metafore kot metoda za vrednotenje virov: Ribja lestvica akademčnosti

Še enkrat sem kolegom na mednarodnem srečanju podrobneje predstavila metodo »Ribja lestvica akademčnosti«. Primarno sem jo spoznala pri angleških kolegi v New Castlu, uporabljajo jo na univerzah. Tudi tokrat je požela nemalo pozornosti in dobila sem veliko vprašanj. To je ena boljših metod za vrednotenje virov.

Cilj medijske vzgoje je iskanje resnice in vzgoja značaja in ta pot ni enoznačna. Kaj bomo naučili drug drugega? Se slišimo ali ima vsak svoj interes? Bolj kot kdajkoli prej, moramo v skladu z novimi »priporočili za knjižničarske standarde« delovati proaktivno.

Osnovna ideja je, da študenti, dijaki ali osnovnošolci dobijo vir, ki ga analizirajo v skupinah ali posamično. Najbolje je, da vsi analizirajo hkrati isto temo, a v različnih virih, denimo »mladost Josipa Jurčiča«. Najprej ob ilustracijah morskih bitij razpravljajo o virih na splošno. Nato dobijo posamezen vir v analizo za vajo, nekateri samo podatke iz Wikipedije, drugi knjigo o pisateljevi mladosti, tretji enciklopedijo, različno dolge članke na različnih medijih ...

Viru nato določijo izgled tako, da ga narišejo v obliki morskega bitja. Vir je denimo velika ali mala riba, hobotnica, morski pes, ježek itd. Razmišljajo o svojem ulov, lastnostih in vrednosti. Določijo mu tudi globino/poglednost, saj ga narišejo v morski prerez ali le razmišljajo če je ta vir bolj pri vrhu ali nižje. Pred sošolci nato svojo idejo tudi zagovarjajo. Izkazalo se je, da je metoda zabavna, uporaba dobrih virov po takih vajah pa je poskočila na bistveno višji nivo. Več o tem sem pisala v: Knjižničarske novice, Letn. 26, št. 5/6 (2016), str. 26-27, ppt pa dobite tukaj: <http://www.gro.sik.si/Portals/GrosapuljeKnjiznica/Ribja%20lestvica.pdf> Na voljo sem tudi za dodatne informacije o praktični uporabi in predstavitve.

Resnica: LOKALNO

Prepričana sem, da smo knjižničarji bolj kot kdajkoli odgovorni za to, da knjižnice niso samo hramba gradiva ali prostor, kjer bi omogočali dostop do vsega in hkrati česar koli, ampak tudi prostor kjer, med drugim, učimo vrednotenja virov. Medijsko vzgojo izvajamo s skupinami, lahko za to usposabljam ali debatiramo s šolskimi knjižničarji, ti pa prenesejo zavedanje kolegom v šole, lahko objavljamo v lokalnih časopisih, lahko organiziramo okrogle mize, konference, lahko delamo akcije, pri katerih damo večji poudarek

na kupovanje dobrih časopisov, delamo novinarske delavnice, kamor povabimo novinarja, ki ne bo predaval le o iskanju »šokantnih« novic, opozarjamo na delo urednikov, na domačo produkcijo (saj vemo, kaj vse in v kakšni kakovosti vse izhaja), govorimo o kakovosti uredništev, da, vrednotenju virov v vseh oblikah. V našem lokalnem okolju bomo ob obletnici začetka urednikovanja pri Slovenskem narodu povzdignili Jurčičevo novinarsko, uredniško, buditeljsko, raziskovalno delo in pisanje, datum je občinski praznik, hkrati bo ob tem vseslovensko Jurčičevo leto.

Cilj medijske vzgoje je iskanje resnice in vzgoja značaja in ta pot ni enoznačna. Kaj bomo naučili drug drugega? Se slišimo ali ima vsak svoj interes? Bolj kot kdajkoli prej moramo v skladu z novimi »priporočili za knjižničarske standarde« delovati proaktivno. Vstopati moramo v prostor in izhajati iz prostora, predvsem lokalnega, poskrbeti za sodelovanje in sodelovanje pomeni, da vsak naredi svoje, zato, da je vsem lažje. Najti moramo načine, kako skupaj vzgajati za medije. Gre za potrebe, ki še niso zaznane kot potrebe (tako hitro kot je zaznana potreba »zabavaj

Viri:

- EVALUATING online information: Exercises of media literacy: Herrera del Duque: KNOTS, 2019
- GALIMBERTI, U.: Besedo imajo mladi: Dialog z generacijo dejavnega nihilizma.-Ljubljana: Modrijan, 2019
- GOLD, J.: Vzgoja v digitalni dobi.-Radovljica: Didakta, 2015
- HRIBERŠEK, D.: Kaj je res? In kaj morda ni?. Delo, 60(188), str.14
- KRITIČNO mišljenje v digitalni dobi: zbornik mednarodne konference ob petindvajsetletnici ponovnega delovanja Škofijske gimnazije in Jegličevega dijaškega doma ter desetletnici ustanovitve Osnovne šole Alojzija Šuštarja v Zavodu sv. Stanislava.-Ljubljana: Zavod sv. Stanislava, 2018
- ORLOFF, J.: Vse, kar morate vedeti, če ste empat.-Celje: Zavod Gaia planet, 2019
- Stanford University publication: <https://purl.stanford.edu/fv751yt5934>
- <https://www.delo.si/sobotna/obrazna-ne-morete-pustiti-doma.html>
- <https://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=VIII&type=pmagdt&uid=0CFEAE44F10691B5C1258389004D1A74>
- <https://siol.net/novice/slovenija/nic-vec-svinjine-na-gimnaziji-vic-kot-fake-news-465505>
- https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/disinformation_factsheet_sl.pdf
- <https://casoris.si/kako-prepoznati-lazne-novice/>

me«), a vsi ugotovljamo, da bi ta družba potrebovala več »tega in tega«. Včasih so dejali, da je za vzgojo enega potrebna vsa vas. Naj si, kot Tone Partljič nekoč v naši knjižnici, dovolim primerjavo knjižnice s cerkvijo: čakanje na vernike za oltarjem ni dovolj. Le počasi zopet spoznavamo nov, v osnovi stari način delovanja.

Skratka, naj bo v skupnostih veliko pogovora, iskanja metod, modelov, sodelovanja, mentorjev (formalnih in neformalnih) in njihove pomoči pri vrednotenju virov, pa še vsega, kar smo ugotovili, da potrebujemo poleg kritičnega mišljenja. Tudi poguma za prevzemanje odgovornosti. Za ideale, medijsko vzgojo, vrednotenje virov je vedno pravi čas ali že prepozno. Pol leta pred volitvami ni dovolj za vgrajevanje algoritmov na splet, niti potem, ko se laž že razraste, nazaj jemati, čeravno vaške govornice. »Govori« se vedno, zato je potrebno vzgajati in samovzgajati; se v človeka resnicoljuba, večnega iskalca, presojevalca, saj smo spoznali, da smo mi problem, ki ga rešujemo. In še tolažilna misel poljske delegacije s konference KNOTS: »Resnica je vedno resnica, tudi, ko je predstavljena kot laž.«●

Regionalno srečanje ISBN

Majda Kotnik-Verčko
Narodna in univerzitetna knjižnica
Majda.Kotnik-Vercko@nuk.uni-lj.si

Ljubljana, 11. in 12. junij 2019

Regionalna srečanja nacionalnih agencij z območja Balkana uspešno potekajo že deset let in tako je Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani 11. in 12. junija 2019 v svojih prostorih po osmih letih ponovno gostila predstavnice nacionalnih agencij za ISBN z območja nekdanje Jugoslavije in sosednjih držav. Našemu povabilu za srečanje v Ljubljani so se odzvale kolegice iz Hrvaške, Srbije, Črne Gore, Bosne in Hercegovine, Republike Srbske, Bolgarije, Albanije in Romunije.

Za vsebino srečanja je v sodelovanju z Mednarodno agencijo ISBN (IA) in njeno izvršno direktorico Stello Griffiths poskrbela Alenka Kanič, ki je tudi najbolj zaslužna, da je bilo strokovno srečanje uspešno. Letos je sodelovalo več predavateljev z zanimivimi temami, povezanimi s področjem sistema ISBN. Predstavitve bodo na kratko povzete v nadaljevanju poročila.

Kot na vseh dosedanjih srečanjih se je tudi tokrat najprej izčrpno predstavila gostujoča agencija. O težavnih začetkih in razvoju slovenske ISBN agencije ter njenih dosežkih je poročala **Alenka Kanič**.

V prispevku je opisala, kako je od leta 1988 do razpada Jugoslavije vlogo nacionalne agencije za ISBN opravljal Jugoslovanski bibliografski inštitut, potem je na pobudo slovenskih založnikov Narodna in

univerzitetna knjižnica v Ljubljani pri Mednarodni agenciji za ISBN in Centru ISSN sprožila postopek za ustanovitev slovenske nacionalne agencije za ISBN in slovenskega centra za ISSN. Stiki z Beogradom so bili prekinjeni in od tam nismo dobili nobenih podatkov o založnikih, zato je bilo treba vse začeti znova in uporabiti podatke iz Slovenske bibliografije. Lastni identifikator smo dobili maja 1992. Za ustanovitev nacionalne agencije za ISBN je moralo Ministrstvo za kulturo kot naš glavni financer dati soglasje in zagotoviti finančna sredstva za enega zaposlenega sodelavca, medtem ko je morala ustanovitev centra za ISSN podpreti vlada. Slovensko agencijo za ISBN smo dobili z majem 1992, nekaj kasneje pa še Center za ISSN. Obema se je v letu 1999 pridružila še agencija za ISMN. Vse od leta 1998 do 2017 je bila Alenka Kanič tudi članica sveta direktorjev IIA.

Ob ustanovitvi je agencija pripravila zloženko o prednostih uporabe sistema ISBN, za potrebe nacionalne agencije je bila prevedena tretja izdaja angleške verzije Priročnika za uporabnike sistema ISBN. Leta 2001 je sledila četrta mednarodna izdaja, ki je v slovenskem prevodu izšla le v elektronski obliki, sledil je prevod pete mednarodne izdaje Priročnika za uporabnike sistema ISBN, izdan v tiskani in elektronski obliki. Leta 2014 je izšel slovenski prevod šeste mednarodne izdaje Priročnika za uporabnike sistema ISBN, tokrat le v elektronski obliki.

Na začetku uvedbe sistema ISBN je bilo registriranih manj kot 300 založnikov, danes zajema podatkovna zbirka slovenskih založnikov 4335 založnikov, njihova struktura je zelo raznolika, a le nekaj več kot 10% je takih, za katere je to osnovna gospodarska dejavnost. Kategorije, v katere se razvrščajo drugi založniki, so: osnovne šole in srednje šole, višje in visoke šole, inštituti in raziskovalne organizacije, knjižnice, muzeji in galerije, društva, vladne institucije druge gospodarske organizacije ter samozaložniki. Podatke o novih založnikih zbiramo na osnovi e-vprašalnika.